

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. IV. Polytheismus sive Idololatria expugnatur, & summi numinis unitas
multipliciter demonstratur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

ostendemus) puer perveniens ad usum rationis, non tenetur se convertere ad Deum explicitè, & ut cognitum ut talem, sed confusè tantum & implicitè, quatenus scilicet continetur sub ratione beatitudinis, vel finis ultimi honesti, nisi in illo primo instanti, tanta detur ei illuminatio à Deo, quod etiam ipsum in particulari, & distinctè cognoscat.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

63. **O**bjicies primò: quæ sunt fidei, possunt invincibiliter ignorari, possunt enim dari infideles negativè, ut docet D. Thomas 2. 2. quæst. 10. art. 1. Sed Deum esse pertinet ad fidem, juxta illud Apostoli ad Hebræos 11. *Accedentem ad Deum, oportet credere quia est, & quod inquirentibus se renumerator est*: Ergo hæc veritas potest invincibiliter ignorari.

Respondeo negando Minorem: ut enim supra annotavimus ex D. Thomæ hic art. 2. ad 1. existentia Dei, cum possit evidenter cognosci, & ratione naturali demonstrari, per se non pertinet ad fidem, sed solum per accidens, & respectu illorum qui evidentem non habent de illa notitiam. Unde hæc veritas, ut ibidem dicit S. Doctor, magis est præambulum ad fidem, quam articulus fidei. *Fides enim (inquit) præsupponit cognitionem naturalem, sicut gratia naturam.*

Ad locum Apostoli dicendum est, quod D. Paulus loquitur de Deo, ut est author supernaturalis, & remunerator in tali ordine, non autem de Deo ut auctore naturæ. Ita D. Thomas 2. 2. quæst. 1. art. 7. Vel quod hæc verba Apostoli verificantur in illis, qui non habent evidentem demonstrationem de existentia Dei.

64. **O**bjicies secundò: cognitio Dei non est nobis immediatè à natura insita, sicut notitia primorum principiorum (ut supra ostendimus) sed habetur solum per ratiocinationem & discursum: Ergo cum multi sint homines inculti & agrestes, qui sunt incapaces demonstrationis & discursus, in illis saltem dari potest ignorantia invincibilis de existentia Dei. Unde dicit Molina, quod ex multorum relatione audivit, Brasiliæ incolas, nullum coluisse Deum, antequam à Lusitanis edocerentur.

Respondeo concessio Antecedente, negando consequentiam: ut enim supra annotavimus, ad tollendam ignorantiam invincibilem, non est necessaria cognitio evidens & demonstrativa, sed sufficit probabilis & conjecturalis, vel quæ habetur per relationem, aut instructionem aliorum; quare ut ignorantia Dei non sit invincibilis & inculpabilis, satis est quod homini incidat aliqua cogitatio & cognitio probabilis, quod in hoc universo ita perfectè disposito, sit supremus aliquis gubernator cui sit parendum, sequendo bonum honestum & dictamen rationis, qualiscumque tandem ille sit; hoc enim ipso tenetur inquirere quis sit ille, & quâ ratione colendus: si id spernat, non habebit ignorantiam invincibilem, sed vinciblem: ut si quis extraneum regnum ingressus, nesciat certò, an & qui sit Princeps qui illud regit & moderatur, si quid in ipsum committat, sine dubio reus erit læsæ Majestatis. Unde ad illud quod addit Molina de Brasiliæ incolis, dicendum est, ex hoc non probari quod illa ignorantia non fuerit culpabilis & vincibilis, quia illis non defuere media ad illam vincendam, cum solò intellectus & rationis lu-

mine potuerint Deum ex creaturis cognoscere: *Invisibilia enim Dei, per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, &c.*

ARTICULUS IV.

Polytheismus sive Idololatria expugnatur, & Summi Numinis unitas multipliciter demonstratur.

Post debellatum Atheismum, superest ut etiam Polytheismum & Idololatriam expugnemus, & pluralitatem Deorum demonstremus impossibilem, contra Gentiles & Paganos, quorum tanta fuit cæcitas & dementia, ut innumerablem planè Deorum multitudinem adorerint. Nam ut dicit Eusebius lib. 5. præparationis Evangelicæ cap. 15. *Triginta Deorum millia in terra esse censuit Hesiodus.* Et D. Augustinus lib. 4. de civit. Dei cap. 8. *Quomodo (inquit) possint uno locolatri hujus commemorari omnia nomina Deorum aut Dearum, quæ illi grandibus voluminibus vix comprehendere potuerunt, singulis rebus propria dispartientes officia numinum? Segetes, ait, non uni soli commendentur Deo, sed duodecim, quos ibi commemorat, & subdit: Unusquisque domui suæ ponit ostiarium, & quia homo est, omnino sufficit: Tres Deos isti posuerunt, forculum foribus, gardeam cardamini, limentum limini.* Denique tanta tuit cæca gentilitatis vanitas, ut ad hominum arbitria, divinitas aut concederetur, aut negaretur. Unde Tertullianus in Apologetico cap. 5. *Apud vos (loquitur ad Romanos) de humano arbitrata divinitas pensatur: nisi homini Deus placuerit, Deus non erit: Homo jam Deo propitius esse debet.* Caterum licet hic gentilitatis error, vel potius cæcitas, Evangelio Christi coruscante, penitus contrita fuerit: juxta Isaia prædictionem. *Elevabitur Dominus solus in illa die, & idola penitus conterentur, fuerunt tamen nonnulli hæretici, plures Deos inducentes: nam Manichæi, Cerdoniani, & Gnostici, duos Deos, unum bonum, & alterum malum esse dixerunt. Item Marcion, quem Tertullianus, Murum Ponticum qui Evangelia corrosit, appellat, duos Deos affert, tanquam duas (inquit) symplagadas naufragii sui.* Denique Valentinianus illis antiquior, non solum duo summa principia, ut isti: sed his liberalior (inquit idem Tertullianus) usque ad triginta æonum fortis, examen divinitatis effudit.

Contra hanc Gentilium & Hæreticorum cæcitatem, plures Sanctorum Patrum generosè decertarunt. Justinus Martyr, Aristides, Athanasius contra Idola, Augustinus contra Faustum, & in libris de civitate, Cyprianus libro de Idololorum vanitate, alique Patres, probantes etiam contra Manichæos, non esse duo prima principia, & contra Trinitatis, tres personas Trinitatis non esse tres Deos. Sed inter omnes felicitus Tertullianus in Apologetico, in quo, ut fateretur Lactantius, *Hanc causam videtur plane perorasse* Et sanctus Hieronymus: *Apologeticus (inquit) ejus, & adversus gentes libri, cunctam sæculi continent disciplinam.* Scripsit etiam idem Author adversus Marcionem, & contra Valentinianos, plures libros, in quibus illorum errorem forti & nervoso stylo confutavit, & pluribus ac efficacissimis rationibus ostendit, quod Polytheismus est Atheismus, & plurium Deorum admissio,

admissio, unius veri Dei negatio. Eandem veritatem pluribus rationibus demonstrat S. Thomas 1. contra Gent. c. 42. & in hac parte quaest. 11. art. 3. quas breviter hic inferemus, & exponemus.

67. Prima demonstratio: Deus est essentialiter singularis: Ergo unicus. Consequentia patet: de ratione enim singularitatis est immultiplicabilitas, & incommunicabilitas pluribus numero diversis: si enim homo v.g. peteret essentialiter differentiam Platonis, sicut petit rationale, non posset multiplicari numero, sicut non potest multiplicari specie. Antecedens vero probatur: existentia est de essentia & conceptu quidditativo divinae naturae, cum Deus sit ens per essentiam, & ipsum esse per se subsistens: Ergo & singularitas. Probatur Consequentia, cum enim existentia sit ultimus gradus, supponens omnes alios, & praesertim singularitatem, quae, ut dicit Porphyrius, ducit ad esse; & cum nulla res possit esse existens nisi sit singularis (ut enim docet Aristoteles, substantiae secundae, id est genera & species, non existunt nisi in primis, id est in singularibus) manifestum est, quod si natura divina, tantae sit perfectionis & actualitatis, ut includat in suo conceptu quidditativo existentiam, a fortiori includit essentialitatem ipsam singularitatem. Hanc rationem habet D. Thomas locis citatis, eamque laudat Suarez in Metaphysica, & egregiam ac subtilem appellat.

68. Secunda demonstratio, qua frequentius utitur Tertullianus contra Marcionem, sic potest proponi. Deus est summus magnus: Ergo unicus. Probatur Consequentia: nam de ratione summi magni, est quod nihil ei adaequetur, nec par habeat: par autem non habere, uni competit: Ergo si Deus est summus magnus, unicus est. Unde idem Author ibidem: *Veritas Christiana distincte pronuntiavit, Deus si non unicus est, non est: quia dignius credimus non esse, quodcumque non ita fuerit, ut esse debeat.*

69. Tertia demonstratio, Deus est infinitus: Ergo unicus. Probatur Consequentia: infinitum enim in aliquo genere, cum contingat omnes perfectiones illius, non potest esse nisi unum: v.g. si daretur linea infinita in genere quantitatis, haec esset una, nec posset multiplicari in plures lineas: si daretur sphaera infinita in genere figurae, esset unica, & nullo modo multiplicabilis, sed esset cubus, triangulus, quadrangulus, omnesque figuras complecteretur: item si daretur infinitus numerus, esset unicus, & omnes rerum species in se complicaret. Denique eadem ratione demonstrat D. Thomas quaest. unica de spiritualibus creaturis art. 8. Angelus sub una eademque specie non posse numero multiplicari, quia sunt formae per se subsistentes absque materia, & infinitae secundum quid: forma autem subsistens, & a materia abstracta, non remanet nisi una, in specie una. Si enim daretur albedo absque omni subiecto, vel absque omni habitudine ad illud, non esset possibile eam multiplicari, cum videamus quod haec albedo non differt ab alia, nisi per hoc quod est in hoc vel illo subiecto.

70. Quarta demonstratio, Deus est id quod nihil melius excogitari potest: Ergo est unicus. Probatur Consequentia: quia melior est illa natura, in qua plenitudo essendi ita eminenter & unitate continetur, ut extra illam nihil sit nisi ab illa derivatum & participatum, quam illa extra quam

reperitur aliquid omnino independentis & im-participatum.

Quinta demonstratio, Deus est prima causa, & primum omnium rerum principium: Ergo unicus. Consequentia probatur tripliciter. Primo, quia id quod in rebus creatis melius reperitur, est unitas, sive unio rerum mutua; per hanc enim unum quodque conservatur, & subsistit, & hac amissa disperditur & perit: oportet autem id quod in rebus est optimum, a primo principio proficisci: unitas vero & unio diversorum, non fit aliunde, quam ab uno: Ergo si Deus sit prima causa, & primum rerum principium, debet esse unicus. Secundo probatur eadem Consequentia: in mundo enim relucet non solum unitas, sed etiam multitudo: Ergo ille debet procedere ab uno principio; ut enim infra dicemus, omnis pluralitas & multitudo, ad unum aliquod principium reducenda est. Tertio probatur: nam juxta commune proloquium, virtus unita fortior est dispersa; & quod magis erit unita, fortior adhuc erit: cum ergo primum omnium principium, habere debeat infinitam virtutem, debet etiam habere summam unitatem & simplicitatem.

Sexta demonstratio, Deus est summum bonum, & ultimus finis: Ergo unicus. Probatur Consequentia, ut enim docet D. Thomas 1. 2. quaest. 1. art. 3. & 1. contra Gent. cap. 42. impossibile est dari duo summa bona, & duos ultimos fines simpliciter. Primo quia ultimus finis, & summum bonum quod appetitur, ita implere debet totum hominis appetitum, quod nihil extra ipsum appetendum relinquatur, quod esse non posset, si aliquid extraneum ad ipsius perfectionem requireretur: unde repugnat quod in duo sic tendat appetitus, ac si utrumque sit summum & perfectum bonum ipsius. Secundo de ratione ultimi finis simpliciter, est quod ad ipsum omnia ordinentur, & ipse ad nihil aliud referatur: implicat autem quod sint duo quae ita se habeant: Ergo implicat dari duos ultimos fines. Minor probatur: nam vel unum illorum ad aliud referetur, vel non: si primum, illud quod referetur non habebit rationem ultimi finis: cum de ratione finis ultimi sit, quod ad nihil aliud referatur: si secundum, aliud ad quod non referetur, non erit finis ultimus, cum de ratione illius sit quod omnia ad ipsum referantur. Tertio, actiones voluntariae ex fine speciem sortiuntur, non possunt autem habere plures species simul & semel: Ergo nec plures ultimos fines. Denique (ut docet Aristoteles) idem est ordo in finibus ac in agentibus: Sed una tantum potest dari prima causa, & primum principium, ut supra ostendimus: Ergo etiam unus dumtaxat potest esse ultimus omnium finis.

Septima demonstratio, Deus est supremus mundi rector & gubernator: Ergo unicus. Probatur Consequentia: ut enim docet D. Thomas in hac parte quaest. 11. art. 3. quae diversa sunt & diversa, in unum ordinem non conveniunt, nisi ab uno aliquo dirigantur, & ordinentur: multa enim melius reducuntur in ordinem, per unum, quam per plura: ex quo inferri, oportere quod primum reducens omnia in unum, sit unum tantum. Quod etiam docet Cicero in libro de natura Deorum, his verbis: *Non potest omnibus inter se continentibus mundi partibus, esse perfectio ordinis, nisi ex uno, & divino, continuo spiritu continentur.* Quare Aristoteles in politicis docet ex omnibus regendi formis, perfectissimam esse Monarchiam.

Monarchiam, seu regimen unius, illamque su- A
perare Aristocratiam & Democratiam, id est
imperium quod in solis optimatibus, vel in po-
pulo residet; firmius enim ac felicius admini-
stratur regnum illud vel respublica, in qua unius
nutu & imperio cetera reguntur. Hinc illi etiam
apud quos Democratia viguit, ubi peculiaris
aliqua difficultas exorta erat, aut grave pericu-
lum imminabat, ut rebus arduis occurrerent,
discrimenque quod Reipublice impendebat,
evaderent, ad Monarchiam confugere, plenam-
que rerum administrandarum potestatem, uni
conferre coacti sunt. Sic apud Romanos in mo-
re semper fuisse legimus, ut dum summa urgeret
necessitas, & res Romana in ultimum pene dis-
crimen adducta esset, Dictatorem crearent, at-
que ad unius regimen, tanquam ad unicum pe-
niculantis ac prope jam labentis Reipublice sta-
bilimentum, confugerent. Unde idem Aristote-
les hanc Homeri sententiam celebrat. *Non est bo-
num multitudo principatum, unus vero Princeps,* &
hinc de humano ad divinum principatum con-
scendens, concludit necessariam unitatem Prin-
cipis Divini, sicut & terreni, & subdit quod sicut
bonum familiae & exercitus, unum ducem & pa-
trem familias exigit, ita etiam bonum universi
unum rectorem. Quomodo Hieronymus cum
Rustico suo disserens. *In apibus (inquit) unus prin-
ceps, græves omnes sequuntur unum ordinem litterario. Im-
perator unus, unus Provinciae Index, & unus gubernator
unus, & in munitione una fabrica unus opifex, & unus mo-
derator.* Quare etiam Virgilius 4. Georgicon,
quando contigerit duos reges in examine apum
inveniri, hoc saluberrimum agricolis dat consi-
lium.

*Verum ubi duces acie revocaveris ambo
Deterior qui visus, eum ne prodigus oblit:
Dede non vacua sinas ut regeret in aula.*

Si ergo duos Reges aut Duces, ne vile quidem
apum examen patitur: à fortiori nec plures re-
ctores & gubernatores, ferre potest supremum
orbis regimen: quare oportet quod supremus
mundi gubernator, omnia in unum finem diri-
gens, & ordinans, unicus sit. *Si enim* (inquit Cy-
prianus) *Lex unus est apibus, & Dux unus in gregibus,
& in armentis rector unus: multo magis mundi unus
est rector, qui universis quæque sunt verbis jubet, ratione
dispensat, virtute consummat.* Idem argumentum
fusa prosequitur Athanasius in libro de ira Dei.

Octava demonstratio. Si darentur plures Dii,
74. deberent in ter se differre specie vel numero:
Sed hoc est impossibile: Ergo. Minor probatur:
vel enim illud per quod differrent, esset aliqua
perfectio vel imperfectio; neutrum dici potest:
Ergo. Minor quantum ad secundam partem evi-
dens est: repugnat enim in Deo esse vel concipi
aliquam imperfectionem vel defectum. Proba-
tur autem quantum ad primam: cum enim Deus
sit infinitus simpliciter, & in genere entis, in se
continet omnem perfectionem imaginabilem,
ac proinde nulla perfectio potest illi deesse.

Nona demonstratio. Si essent plures Dii quo-
75. modocumque diversi: vel alter alterius sciret
omnia secreta consilia, ipso licet in vitro, vel nesciret:
Si primum, par in utroque esset imbecillitas
& impotentia occultandi sua consilia, cum
tamen sit de ratione libertatis, & perfecti do-
minii, quod actus liberi & secreta cordium, in-
vitro Dominò non cognoscantur. Si secundum,
par in utroque esset ignorantia, & impotentia
cognoscendi alterius secreta & consilia: At ig-

norantia & impotentia cognoscendi aliquid de
se cognoscibile, repugnat Deo, utpote infinite
perfecto in genere intelligendi, & in omni alio
genere perfectionis: Ergo &c.

Decima demonstratio. Si essent plures Dii, 76.
nullus eorum esset omnipotens, nec proinde
Deus: posito enim quod unus vellet creare, aut
conservare aliquam creaturam, vel alter posset
destruere illius opus, vel non: Si secundum, ille
non esset omnipotens. Si primum, alter esset im-
potens & imbecillus, cum non posset proprium
opus protegere & conservare. Unde Athanasius:
*Dicere plures Deos aequaliter potentes, est dicere plures
aqualiter impotentes.*

Undecima demonstratio. Si essent plures Dii, 77.
essent etiam infiniti: Sed hoc absurdissimum est,
& à nullo Gentilium Polytheorum adhuc asser-
tum: Ergo &c. Sequela probatur: si enim essent
plures, non posset differre nisi solò numero:
quia si differrent essentialiter, nullus eorum es-
set infinitus simpliciter, & in omni genere perfe-
ctionis, cum non contineret perfectionem, per
quam alter essentialiter ab illo differret. Si au-
tem solò numero differrent, essent infiniti: Ergo
&c. Minor subsumpta probatur. Multiplicatio
individuum ejusdem nature, se habet per ac-
cidens quoad tantam vel tantam eorum multi-
tudinem, & quantum est de se potest procedere
in infinitum: quæ enim ratio non repugnat
esse duo vel tria illius individua, ita absolute non
repugnat esse quatuor, & centum, & mille, &
sic deinceps in infinitum: cur enim potius siste-
retur in uno numero finito, quam in altero? &
cur natura omnis creata multiplicabilis nume-
ricè, erit capax infinitæ multiplicationis indivi-
duorum, non autem divina? Ergo si possunt esse
plura individua nature divine, possunt esse in-
finita: Ergo de facto sunt infiniti Dii; quare
spectu Dei, idem est esse, & posse esse.

Ultima demonstratio sumi potest ex ipso 78.
naturali instinctu hominum, qui vel in medijs gen-
tilitatis erroribus, tamen communi sermone
Deum unicum semper agnoverunt, ut probat
D Tertullianus in libro de testimonio animæ, ubi
dicit Ethnicos sæpe dicere: *Deus videt, si Deus
dedit, &c.* Quod etiam testatur Lactantius
lib. 2. Instit. Christian. cap. 1. ubi loquens etiam
de Paganis, sic habet: *Nam & cum jurant, & cum
gratias agunt, non Deos multos, sed Deum nominant:
adeo ipsa veritas, & cogente natura, etiam ab invitis
pectoribus erumpit.*

Huic autem veritati non obest mysterium Tri- 79.
nitatis personarum, revelatione divinæ cog-
nitum: quia non propterea multiplicatur Deitas,
quæ in singulis & omnibus una est numero;
ideoque omnes & singulae sunt unicus Deus, unica
prima causa, unum primum principium, unum
summum bonum, & ultimus finis, unus supre-
mus mundi Gubernator & Monarcha, &c. Ad-
do quod personæ divinæ (ut docetur in materia
de Trinitate) non multiplicantur in ratione en-
tis, veri, vel boni, sed solum in ratione rei, & quid-
ditatis, seu proprietatis relativæ; unde sicut si
per impossibile, tres proprietates entis, unum,
verum, & bonum, servantes eandem cum illo
identitatem, inter se relativè opponerentur,
tunc essent plures passiones & proprietates rea-
liter distinctæ, & unica tantum entis indivisa:
ita similiter in mysterio Trinitatis, est unicum
ens simplicissimum, increatum, & infinitum, &
solum tres res, seu quidditates, vel proprietates
relativæ

12 Me
2 aph.

Lib.
do 1.
duo
vni-
vanti-
tate.

relativæ, realiter inter se distinctæ; & idcirco ex pluralitate personarum in Deo, non sequuntur incommoda deducta ex Deorum multitudinem. Unde Tertullianus: *Trinitati non obstreperit Monarchia, & circumspectus statum protegit.* Idem eleganter docet Bernardus libro 5 de confid. cap. 8. *Non abducimur (inquit) ab hac unitatis professione, assertione trium: cum in hac Trinitate non recipiamus multipliciter, sicut nec solitudinem in unitate. Quomobrem cum dico unum, non me turbat Trinitatis numerus, qui essentiam non multiplicat, non variat, nec patitur. Rursum cum dico tria, non me arguit intuitus unitatis, quæ illa quæcumq; tria, seu illos tres, nec in confusione cogit, nec in singularitatem redigit, &c.*

DISPUTATIO II.

DE NATURA ET QUIDDITATE Dei.

Cum natura & quidditas rei, sit fundamentum omnium quæ docentur in aliqua scientia, & ratio à priori, per quam proprietates de suo objecto demonstrantur, antequam de divinis attributis, quæ sunt veluti divinæ naturæ proprietates & affectiones, disputemus, de ipsa natura, & quidditate Dei agendum est, quæ ita est ad intelligendum difficilis, ut ejus intelligentia, omnium Theologorum ingenia, vel torqueat, vel absorbeat: ut enim inquit Nazianzenus: *Certe hoc Deus est, quod cum dicitur, non potest dici, cum estimatur, non potest estimari, cum definitur, definitione crescit, quem omnia nesciunt, & metuendo sciunt.*

ARTICULUS I.

Per quid natura divina, sub ratione naturæ, & radicis attributorum, formaliter constituitur?

§. I.

Aperitur difficultas, & referuntur sententia.

Notandum primò: Quòd licet omnia quæ sunt in Deo sint unum realiter, ubi non obviat relationis oppositio: quia tamen unica & simplicissima divinitatis substantia, æquivaleret variis perfectionibus, quæ in rebus creatis realiter distinguuntur: hinc fit, quòd in Deo, cum fundamento in re concipiamus aliquam perfectionem, quæ se habet per modum naturæ, & alias quæ habent rationem proprietatis & attributi, & quæ secundum nostrum modum concipiendi, ad naturam divinam consequuntur, illamque veluti modificant, & trahunt ad aliam lineam. Sicut ergo, quamvis personalitas in Deo, cum divina natura, ejusque attributis realiter identificetur, nihilominus inquiri solet in Tractatu de Trinitate, per quid divinæ personæ constituantur: an per relationes, vel per origines: Ita etiam quæritur à Theologis hæc, & infra quæst. 14. per quid constituitur divina natura, sub ratione naturæ, & ut eminenti quodam modo, est veluti radix, & ratio à priori, seu causa virtualis divinorum attributorum? Quòd ut magis percipiatur, & in hac difficili quæstione, omnis æquivocatio tollatur.

Tom. I.

Notandum secundò, naturam vel essentiam in Deo posse duobus modis usurpari. Primò largè, & in ampla quadam significatione, prout scilicet significat ipsam entitatem, & substantiam in creatam Dei, quæ se habet per modum transcendentis, & includitur in divinis relationibus & attributis, eo proportionali modo, quo ratio entis creati & finiti imbitur in omnibus differentis & modis rerum creatarum. Secundò propriè & strictè, prout natura concipitur in Deo veluti radix, & ratio à priori divinorum attributorum, à quibus proinde virtualiter distinguitur, & in quibus sub hac ratione non concipitur ut transcendenter inclusa. Et hæc distinctio maxime præ oculis habenda est: quia (ut rectè advertebat Joannes à S. Thoma, & constabit ex infra dicendis) ex ejus defectu & inadvertentia, contingit multos Authores æquivocare, & hallucinari in hac materia.

Notandum tertio: Duplicem esse constitutionem rerum, unam quæ fit per compositionem, sive realem, sive rationis cum fundamento in re: aliam verò quæ est purissima, & quæ excludit omnem compositionem, ac distinctionem extremorum, quæque constitutio per simplicitatem à Theologis appellatur. Exemplum primæ habemus in homine, qui physicè constituitur ex corpore & anima, & metaphysicè ex genere & differentia. Exemplum verò secundæ, in divinis personis, quæ constituuntur per relationes, modo quodam purissimo, & libero ab omni compositione, sive physica sive metaphysica; & de hoc modo constitutionis loquimur, quando inquirimus, per quid natura divina, sub ratione naturæ, formaliter constituitur?

Ex his ergo patet status quæstionis: inquirimus enim, per quid formaliter constituitur divina natura, strictè sumpta, & ut est eminenti quodam modo radix divinorum attributorum, à quibus virtualiter distinguitur, seu distinctione rationis per modum expliciti & impliciti, qualiter ens distinguitur à suis proprietatibus & modis.

Circa quam difficultatem, tam variè opinantur Authores, & in tot dividuntur sententias, ut tam multiplex opinandi, & sentiendi diversitas, vix possit in ordinem redigi: omnes tamen sententias, claritatis gratiâ, ad quatuor vel quinque reducemus.

Prima ponit distinctionem virtuales in Deo inter essentiam divinam, sub conceptu essentia, & sub conceptu naturæ; & sub priori ratione vult divinitatem constitui per conceptum entis à se, vel substantiæ immaterialis per essentiam: sub posteriori verò, per intelligere divinum, ut habet pro objecto essentiam divinam à se ratione distinctam. Ita Petrus Corneio Ordinis Carmelitarum, infra quæst. 14. quem aliqui ex recentioribus Thomistis sequuntur.

Secunda existimat naturam divinam constitui per infinitatem, seu per cumulum omnium perfectionum quæ sunt in Deo. Ita Scotus in 1. dist. 3. quæst. 1. ejusque Discipuli ibidem.

Tertia naturam & quidditatem Dei docet consistere, in eo quòd sit ens à se, & per essentiam. Pro qua sententia citantur ex Thomistis Capreolus, Bannez, & Ledesma: & ex extraneis, Molina, Vazquez, & Granada.

Quarta denique contemnit essentiam seu naturam Dei, constitui per gradum intellectivum, utpote perfectissimū ex tribus qui admittuntur naturarum constitutivi, nempe esse, vivere, & intelli-